

PLA DOCENT

MÒDUL 4: DESIGUALTAT I POLÍTIQUES PÚBLIQUES

**ASSIGNATURA: DESIGUALTAT I DONES: GLOBALITZACIÓ,
PRECARIETAT, IMMIGRACIÓ**

CODI PRESENCIAL: 563275

**CODI ON LINE: 566684
563275**

CRÈDITS: 5 crèdits ECTS

1. Competències

1.1. Coneixements

Tenir coneixements suficients per a entendre:

- El significat dels conceptes de desenvolupament i de globalització i les seves implicacions des d'una perspectiva de gènere
- Les dinàmiques del treball femení en la globalització i les desigualtats que generen
- Els indicadors sobre desenvolupament i desigualtat
- Les migracions femenines internacionals i el paper actiu de les dones en la transformació d'una organització econòmica i social mundial profundament desigual en el que concerneix al gènere

1.2. Habilitats i destreses

Desenvolupar les capacitats de:

- lectura crítica de textos acadèmics

- comprensió de quadres i gràfics
- registre acadèmic (oral i escrit) de les anàlisis realitzades a partir dels textos bàsics

1.3. Actituds, valors i normes

Saber analitzar de forma crítica els significats de la globalització i dels estereotips imperants sobre el paper social de les dones en els processos de desenvolupament i en els processos migratoris, des de la perspectiva de gènere.

2. Objectius

L'objectiu general d'aquesta assignatura és presentar la diversitat de situacions en les quals es troben les dones en un context mundial globalitzat i profundament desigual a nivell territorial. Per a això, l'assignatura proporciona, des de l'anàlisi feminista no hegemònic, eines conceptuals i empíriques per a analitzar els diferents impactes que la globalització de la producció està tenint en el treball de les dones i en les dimensions de la desigualtat de gènere.

3. Temari

Bloc I: Globalització, gènere, desenvolupament

- La globalització com a resultat dels processos de reestructuració econòmica i geogràfica del capitalisme actual
- Globalització, construccions de gènere i diferències culturals: l'etnocentrisme occidental
- Teories explicatives del desenvolupament
- Desenvolupament i gènere. Diferències de classe, diferències de gènere; desigualtat i interseccionalitat

Bloc II: El treball i la situació social de les dones en un món globalitzat

- La globalització de la producció i la feminització de la força de treball. El treball femení en la globalització
- Informatització del mercat de treball i drets laborals internacionals
- Protecció social i gènere -La crisi de l'estat del benestar i la crisi econòmica.

Bloc III: Processos migratoris actuals des d'una perspectiva de gènere

- Emigració internacional, l'economia de la cura i les famílies transnacionals
- Globalització, prostitució i tràfic de persones

4. Dedicació

- Activitat presencial: 48 hores
 - o Teoria: 28 hores
 - o Pràctiques, Seminaris de Recerca i Conferències: 20hores
- Treball tutelat/ dirigit: 32 hores (s'inclou tutories individuals/col·lectives i treball de l'estudiant sota la supervisió del professorat)
- Treball/Aprenentatge autònom: 45 hores

Hores totals de dedicació a l'assignatura (5 crèdits): 125 hores

5. Metodologia

Modalitat presencial

Docència impartida pel professorat. És obligatòria l'assistència a un 80% de les classes teòriques. Conjuntament amb l'explicació teòrica es plantejaran problemàtiques entorn la matèria presentades per la professora que es debatran en les classes teòriques.

Guies de lectura presentades per les professores i realitzades per l'alumnat.

Tutories individuals i/o col·lectives, si s'escau, per tal d'orientar les guies de lectura i el treball de l'alumne.

Tots els materials necessaris per desenvolupar les diverses activitats la professora indicarà com aconseguir-los o estaran ubicats al campus virtual de l'assignatura.

Modalitat on line

Es fomentarà la interactivitat entre professorat i alumnat a través del campus virtual. Dita interactivitat s'assegura a través de distintes eines disponibles a la web del campus. El instrument bàsic són els fòrums, eina indispensable de l'ensenyament online. Els fòrums son necessaris per al bon funcionament de la docència online essent un espai de debat i de formulació de preguntes i dubtes. Es responsabilitat del professorat activar els fòrums i és responsabilitat de l'alumnat participar activament en tots i cada un dels fòrums oberts pel professorat.

Guies de lectura presentades pel professorat a través del fòrum de l'assignatura i realitzades pels alumnes.

Tutories individuals i/o col·lectives, si s'escau, per tal d'orientar les guies de lectura i el treball de l'alumne.

Tots els materials necessaris per desenvolupar les diverses activitats estaran indicats o ubicats al campus virtual de l'assignatura.

6. Tutories

Les tutories s'establiran en el programa de l'assignatura.

7. Avaluació

7.1 Avaluació continuada

Els blocs i temes inclouen lectures obligatòries i lectures complementàries per tal d'ampliar coneixements.

A partir de les lectures cada estudiant haurà de lliurar 3 treballs per escrit basats en preguntes distribuïdes a classe i relacionades amb els temes de cada un dels blocs. Cada treball suposarà un 27% de la nota final. Es recomana l'assistència a classe i la participació representarà un 19%.

En el programa de l'assignatura s'explica el detall d'aquestes activitats.

7.2 Avaluació Online

L'avaluació es realitzarà a través del seguiment on-line i la correcció dels exercicis proposats en cadascuna de les quatre guies d'aprenentatge. Cadascun dels 4 blocs consta d'una guia de lectures comentades i d'activitats. Al final de cada guia s'ha inclòs una bibliografia complementària i un llistat de recursos a Internet sobre els temes abordats en l'assignatura, per tal d'ampliar coneixements.

Cada guia inclou una presentació escrita que ha d'elaborar l'estudiant a partir de les lectures i que l'ha de lliurar l'estudiant a la data indicada. Cadascuna de les 4 guies suposa un 25% de la nota final.

7.3 Avaluació única

Consistirà en un assaig sobre un tema proposat per la professora en el qual es faci ús de les lectures obligatòries (modalitat presencial) o dels materials recollits en les guies d'aprenentatge (modalitat on-line).

Les i els estudiants poden sol·licitar l'avaluació única a la professora en qüestió fent servir un formulari que es troba a la pàgina del màster.

8. Bibliografia

A.A.V.V. (2002). "Desarrollo humano y pobreza: Un enfoque de Género" *VIII Jornadas de Economía Crítica*. Valladolid, 28 de febrero a 2 de marzo de 2002

[http://www.ucm.es/info/ec/jec8/Datos/documentos/comunicaciones/Feminista/Martinez %20Javier.PDF](http://www.ucm.es/info/ec/jec8/Datos/documentos/comunicaciones/Feminista/Martinez%20Javier.PDF).

ANTHIAS, F. (2006). "Género, etnicidad, clase y migración: inteseccionalidad y pertenencia transnacional". En: P. Rodríguez (ed.), *Feminismos periféricos*. Granada: Ed. Alhulia

BECK, U. (1998). *¿Qué es la globalización? Falacias del Globalismo, Respuestas a la globalización*. Barcelona: Paidós

BENACH, N. (2002). "Artículo electrónico", *Paradojas de la relación localglobal. Elementos para una teoría crítica de la globalización*. GEOUSP -Espaço e tempo:219230 (disponible en http://www.geografia.fflch.usp.br/publicacoes/Geousp/Geousp12/Geousp12_Intercambio.htm)

BENERIA, L. (2005). *Género, desarrollo y globalización*. Barcelona: Hacer.

BENERÍA, L., SEN, G. (1981). "Accumulation, reproduction and women's role in economic development: Boserup revisited". *Signs*, 7(2), pp. 279-298

BENERIA, L.; SEN, G. (1983). "Desigualdades de clase y de género y el rol de la mujer en el desarrollo económico: implicaciones teóricas y prácticas". *Mientras Tanto*, nº 15, p. 91-111.

BETTIO, F. (2006). "Change in care regimes and female migration: the 'care drain' in the Mediterranean" *Journal of European Social Policy*, Vol. 16, No. 3, pp. 271-285

BIFANI, P. (1997). "Impacto de la globalización sobre la mujer en América Latina y Africa Subsahariana". En: *Género, Clase y Etnia en los nuevos procesos de globalización*, ed. por V. Maquieira y M^aJ. Vidal. Madrid: Instituto Universitario de Estudios de la Mujer / Universidad Autónoma de Madrid.

BORJA, J. & CASTELLS, M. (1997). *Local y Global, la gestión de las ciudades en la era de la información*. Barcelona: Grupo Santillana de ediciones S.A.

BOSERUP, E. (1992) *La mujer y el desarrollo económico*, Madrid, Minerva.

CASTELLS, M. (2005). "Globalización e identidad" *Cuadernos del Mediterráneo*, Nº. 5, pags. 11-20
<http://www.iemed.org/publicacions/quaderns/5/ecastells.pdf>

COLECTIVO IOÉ (2001). *Mujer, inmigración y trabajo*. Madrid: MTAS.
[http://www.nodo50.org/ioe/investigaciones_libros.php?op=libro&id=42]

DE LA O, María Eugenia (2006). "El trabajo de las mujeres en la industria maquiladora de México: Balance de cuatro décadas de estudio" *AIBR: Revista de Antropología Iberoamericana*, Vol. 1, Nº. 3

<http://www.aibr.org/antropologia/01v03/articulos/010302.pdf>

EHRENREICH, B.; HOCHSCHILD, A.R. (eds.) (2002) *Global Woman: Nannies, Maids, and Sex Workers in the New Economy*. New York: Metropolitan Books.

ESCRIVÁ, A. y RIBAS, N. (2004) *Migración y desarrollo. Estudios sobre remesas y otras prácticas transnacionales en España*. Córdoba: CSIC.

GONZÁLVEZ, H. (2005) "Familias y hogares transnacionales: una perspectiva de género", *Puntos de Vista*, nº 11, pgs. 7-26.

[http://www.munimadrid.es/UnidadesDescentralizadas/ServALaCiudadania/InmiCoopV olun/Inmigracion/EspInformativos/ObserMigraciones/Publicaciones/PtosVista/pvista_11.pdf]

GREGORIO GIL, C. (1997). "El estudio de las migraciones internacionales desde una perspectiva de género". *Migraciones*, nº 1, pp. 145-175.

GREGORIO GIL, C.; RAMIREZ FERNÁNDEZ, A. (2000). "Es España diferente? Mujeres inmigrantes dominicanas y marroquies", *Papers, Revista de Sociología*, UAB, No. 60 (2000): 257-273, <http://selene.uab.es/dep-sociologia/revista.htm>

GUZMAN, V. (2002). *Las relaciones de género en un mundo global*, CEPAL.
<http://www.ongdclm.org/PUBLICACIONES%20DIGITALES/mujer%20y%20desarrollo/Noviembre/gen%20global.pdf>

HERNÁNDEZ, R.A.; SUÁREZ NAVAZ L. (eds.) (2008). *Descolonizando el feminismo*, Madrid: Ediciones Cátedra 2008.

HONDAGNEU-SOTELO, P. (1994). *Gendered transitions: mexican experiences of immigration*. Berkeley, University of California Press.

JULIANO, D. (2004). *Excluidas y marginales*, Madrid: Cátedra.

JULIANO, D. (2006). "Les treballadors sexuals immigrants," En: H.C. Silveira, Q. Novelles y L. Juberias (comps.), *Immigració i Ciutadania*. Barcelona: Fundació Pere Ardiaca, pp. 97-109.

KOFMAN, E. (2000). *Gender and international migration in Europe: employment, welfare and politics*. London, Routledge.

LACALLE, María (2001). "Artículo" *Los microcréditos: Un nuevo instrumento de financiación para luchar contra la pobreza*. Revista de economía mundial N° 5, Págs. 121-138.
http://www.semwes.org/revista/arca/rem_5/rem5_7.pdf

LUTZ, H. (2007). "Domestic work" . *European Journal of Women Studies* Vol. 14(3): 187-192

MASSEY, D. (1996). "A Global Sense of Place". In *Exploring Human Geography. A Reader*, edited by S. DANIELS and R. LEE. London: Arnold . pp. 237-245

MESA LARGO, C. (2008). "Protección social en Chile: Reformas para mejorar la equidad. *Revista Internacional del Trabajo*, Vol. 127, No. 4, pp. 421-446 (2008).

MESTRE, R. (2005). "Trabajadoras de cuidado. Las mujeres de la Ley de Extranjería". En: F. Checa (ed.), *Mujeres en el camino*, Barcelona, Icaria.

MOMSEN, J. H. & J. G. TOWNSEND, Eds. (1987). *Geography of Gender in the Third World*. London, State University of New York Press

MOROKVASIC, M. (1984). "Birds of Passage are also women". *International Migration Review*, vol. 18, nº 4, p. 886-907.

OSO, L. (1998): *La inmigración hacia España de mujeres jefas de hogar*. Madrid. Instituto de la Mujer.

PARELLA, S. 2003. *Mujer, inmigrante y trabajadora: la triple discriminación*, Barcelona: Anthropos.

PETERSON, E. 2007. "The Invisible Carers. Framing Domestic Work(ers) in Gender Equality Policies in Spain". *European Journal of Women's Studies*, vol. 14(3), pp. 265

280.

PNUD (Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo), *Informe del Desarrollo Humano*

RECIO, A. 2009. "La crisis del neoliberalismo," *Economía Crítica*, REC 7, pp. 96-117.

www.revistaeconomiacritica.org

ROQUÉ, Mª A. (1999). *Dona i migració a la mediterrània occidental*. Barcelona: IEMED (edición en castellano, 2000. por la editorial ICARIA)

SANTOS, M. (1993). *Los espacios de la globalización*. Anales de geografía de la Universidad Complutense, N° 13, (Ejemplar dedicado a: Homenaje a Jesús Muñoz Muñoz), pags.

<http://www.ucm.es/BUCM/revistas/ghi/02119803/articulos/AGUC9393110069A.PDF>

SASSEN, S. (1984). "Notes on the Incorporation of Third World Women into Wage-Labor Through Immigration and Off-Shore Production". *International Migration Review*, vol. 18, n° 4, p. 1144-1165.

SASSEN, S. (2003). *Contrageografías de la globalización. Género y ciudadanía en los circuitos transfronterizos*. Madrid: Traficantes de Sueños [Cap 2: Contrageografías de la globalización. La feminización de la supervivencia, pp 41-66.]

[<http://www.edicionessimbioticas.info/IMG/pdf/contrageografias.pdf>]

TOHIDI, N. (2008). "La política de los derechos de las mujeres y la diversidad cultural en Uganda". En: Hernández, R.A.; Suárez Navaz L. (eds.) 2008, *Descolonizando el feminismo*, Madrid: Ediciones Cátedra 2008.

TRIPP, A.M. (2008). "Mujeres indígenas americanas luchando por sus derechos" En: Hernández, R.A.; Suárez Navaz L. (eds.) 2008, *Descolonizando el feminismo*, Madrid: Ediciones Cátedra 2008.

UNFPA, *Estado de la Población Mundial 2006. Hacia la esperanza: las mujeres y la migración Internacional*, Fondo de Población de las Naciones Unidas

VALIENTE, C. (2004). "La política de la prostitución: el papel del movimiento de mujeres y los organismos de igualdad en España," *Revista Española de Investigaciones Sociológicas* 105, 103-132, www.reis.cis.es/REIS

YBARRA, J.A. et al. (2004). *El Calzado en el Vinalopó, entre la comunidad y la ruptura*, Alacant: Universitat d'Alacant, 2004, (especialmente el capítulo de A. Casanueva y A. Martínez Castells , "La Crisis en femenino plural").

ZONTINI, E. (2005) "Migraciones, género y multiculturalismo. Una perspectiva de Europa meridional" En: *Inmigración, género y espacios urbanos*, ed. por M. NASH, TELLO, R., BENACH, N. Barcelona: Bellaterra, (pp. 99-122).